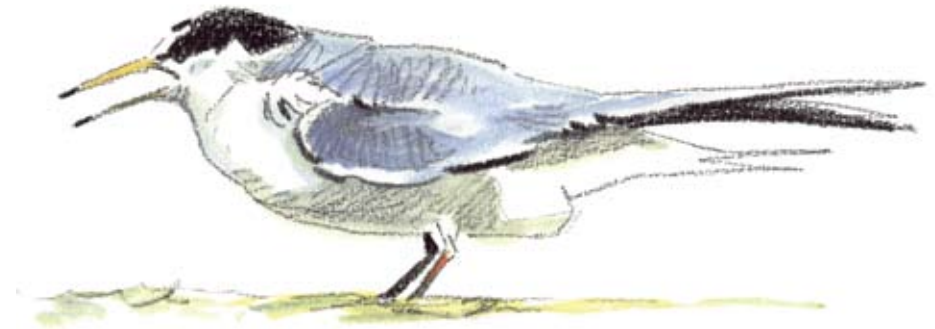

De dwergstern blijft een zorgenkindje

Ondanks veel beschermingsinspanningen staat de dwergstern nog steeds op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Daarom is hij in het nieuwe Beschermingsplan Duin- en Kustvogels een prominente aandachtsoort. Was tot voor kort vooral gebrek aan broedgebied beperkend, nu zijn er aanwijzingen dat ook voedseltekort de soort parten speelt.

De ecologie van de dwergstern verschilt sterk van die van zijn grotere verwanten. Hij foerageert op kleinere prooien – kleine visjes, garnalen – én hij foerageert veel dicht bij de broedkolonie, bij voorkeur op een afstand van minder dan drie kilometer. Van alle sterns is hij ook de meest typische pionier van kale habitats: zandplaten en stranden, het liefst met veel schelpen. Kale kwelders voldoen ook. Hoewel wij hem in Nederland tegenwoordig vooral kennen als kustbewoner is hij niet gebonden aan zoute milieus; ook zandbanken in riviersystemen kunnen de soort bekoren. In Polen en Frankrijk bijvoorbeeld vinden we nog steeds broedende dwergsterns langs rivieren.

In Nederland broeden de laatste jaren maximaal zo'n 400 paar dwergsterns. In het begin van de jaren zestig waren dat er ruim 900, maar enkele jaren later zakte de stand in tot nog maar zo'n 100 paar. Het is de bekende dip die je ook bij andere sterns zag; het gevolg van het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen in de landbouw. Nu broeden dwergsterns nog in de delta (250 - 300 paar) en in het Waddengebied (200 paar). De kerngebieden voor de soort zijn Westerschelde, Oosterschelde, Overflakkee, Grevelingen, Texel, Vliet, Rottumerplaat en Rottumeroog. Recent broedt de soort weer met enkele paartjes in het IJsselmeergebied. Al met al is de situatie in Nederland

kwetsbaar; er zijn maar weinig kolonies dwergstern, die bovendien onvoldoende gespreid zijn.

Kunsteilandjes werken niet meer

Het Beschermingsplan Duin- en kustvogels streeft naar herstel van de historische situatie en mikt op een populatie dwergsterns van zeker 800 paar; het dubbele van nu. Geen geringe opgave, want er zijn enkele belangrijke factoren die de groei van de populatie beperken. Zo komt de dwergstern ruimte tekort. De beperking is vooral het grote gebrek aan broedgebied in de vorm van rustig strand. Dat komt door de grote en almaar toenemende recreatiedruk. Zou-

den de stranden rustige en veilige broedgebieden zijn, dan zou het de dwergsterns in Nederland vermoedelijk voor de wind gaan. De kustlijn van Nederland, met vrijwel overal zandstrand is namelijk precies wat een dwergstern nodig heeft. De dynamiek van wind en zeewater zorgt voor steeds nieuwe, maagdelijke broedplaatsen, die dwergsterns keer op keer zullen ontdekken en met graagte zullen bezetten.

Heel iets anders dan in gebieden waar de dynamiek van wind en water ontbreekt. Daar vind je vastgepinde kolonieplaatsen waar successie van de vegetatie het broedgebied al na enkele jaren ongeschikt maakt voor dwergsterns. Waar predatoren almaar vaker naar toe zullen trekken, omdat de broedende sterntjes steeds op dezelfde plek zitten. Het is het lot van kunstmatige broedeilandjes op plaatsen zonder dynamiek. Zoals in voormalige zeearmen in de delta. Er is intensief

en duur beheer nodig om de eilandjes kaal te houden. Dan nóg lukt het onvoldoende om overmatige predatie door ratten, meeuwen en kraaien buiten de deur te houden. En is een kolonie verstoord, dan kan die geen kant op. In natuurlijke situaties kunnen dwergsterns wel wat hebben en beginnen de vogels, mits het broedseizoen niet al te ver is voortgeschreden, ergens anders gewoon opnieuw.

Het ideaal van strandreservaten

Kunstmatige broedeilandjes zijn dus verre van ideaal voor dwergsterns. Maar als tijdelijke beschermingsmaatregel kunnen we niet zonder ze als we de soort willen behouden voor Nederland. Daarom werd er vooral in de delta veel energie gestoken in aanleg en beheer van dit soort eilanden. Maar ze nemen nu in kwaliteit af. Mogelijk neemt daardoor het belang van het Waddengebied voor dwergsterns de laatste jaren toe. Daar vinden dwergsterns meer natuurlijke broed-

plaatsen met veel dynamiek, zoals aan de koppen van de Waddeneilanden. Denk aan de Vliehors.

In het kustgebied tussen delta en Waddenzee, aan het vasteland van Noord- en Zuid-Holland, ligt een heleboel in potentie zeer geschikt broedgebied: het Noordzeestrand! Het zou goed zijn als daar op enkele locaties strandreservaten worden ingesteld, waarvan niet alleen dwergsterns, maar ook strand- en bontbekplevieren profiteren. Initiatieven daartoe zijn al wel genomen, zoals bij Noordwijk en bij Castricum. De realisatie ervan is echter een lange weg, vol voetangels

en klemmen. Gemeentes en ondernemers, die een goede boterham verdienen aan recreanten, zien het strand helemaal niet als natuurgebied. En eerlijk gezegd zien de recreanten dat zelf ook niet. Zorgvuldige communicatie en voorlichting zijn hierbij onontbeerlijk. Pas als er draagvlak bestaat heeft een strandreservaat kans van slagen.

Vraagtekens rond visserij

Een groot aanbod aan rustig en veilig broedgebied is dus cruciaal voor het voortbestaan van de dwergstern als broedvogel in Nederland. Maar we weten niet of dat alléén genoeg is om een goed leefgebied voor dwergsterns te scheppen. Het broedsucces in de grote kolonies blijkt de laatste jaren laag en de laatste tijd neemt het aantal paren dwergsterns in Nederland af. Je kunt je afvragen wat de invloed is van de intensieve garnalenvisserij op de voedselvoorziening van de dwergsterns. Er wordt vlak onder de kust gevist – precies daar waar de dwergsterns foerageren. En wat is het effect van schelpdiervisserij? Het zijn vragen over de ecologie van de dwergstern waarop we de antwoorden moeten kennen om de soort effectief te kunnen beschermen. ●

